

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE

Ioan Cristescu
directorul Muzeului Național al Literaturii Române
p. 8

PREFAȚĂ

Alain Dominique Perrin
președintele Jeu de Paume
p. 9

PREFAȚĂ

Serge Lasvignes
președintele Centrului Pompidou
p. 10

MOBILITĂȚI

Marta Gili
directoarea Jeu de Paume
p. 11

EX-DONO

Clément Chéroux
p. 12

ELI LOTAR. OCHIUL CINEGRAFIC

Damarice Amao
p. 14

UN PARCURS EDITORIAL: ELI LOTAR

LA PROBA REPORTAJULUI
Michel Frizot și Cédric de Veigy
p. 25

„TRANSFUG DIN CINEMA”.
ELI LOTAR ȘI CINEMATOGRAFIA DOCUMENTARĂ
Pia Viewing
p. 38

PORTOFOLIU

1- NOUA VIZIUNE

p. 52

2- PEREGRINĂRI URBANE

p. 64

3- ANGAJAMENT DOCUMENTAR

p. 94

4- FOTOGENIA SITURILOR

p. 122

5- POZE ȘI POSTURI

p. 146

Text în engleză

p. 175

Biografie

p. 209

Filmografie

p. 211

Bibliografie

p. 212

Publicații

p. 212

Expoziții

p. 216

Lista operelor și a documentelor expuse

p. 217

Mulțumiri

p. 222

Credite fotografice

p. 223

CUVÂNT-ÎNAINTE

Ioan Cristescu, directorul Muzeului Național al Literaturii Române

Privind fotografiile lui Eli Lotar din catalogul expoziției deschise în 2017 la Jeu de Paume, Paris, nu poți să nu uiți pentru un moment faptul că te afli în secolul XXI, transpunându-te în interbelicul secolului XX; lumea din ele nu este surprinsă întâmplător și nici construită, ci creată cu acuratețe și talent narativ, deopotrivă liric și teatral. Mă refer la condiția asumată de artistul Eli Lotar de interpretare a lumii, pe care obiectivul aparatului de fotografiat, fără a avea vreun moment nuanța memorialistică a clipei reținute, o eternizează în firescul ei cu imaginația condiției de creator și nu de spectator.

La exact 50 de ani de la trecerea sa în neființă, putem să-i aducem un omagiu și o recunoaștere

binemeritată acestui „cetățean francez, dar român până în măduva oaselor, regizor foarte apreciat în cercurile cinematografiei pariziene”, cum îl caracteriza la un moment dat într-o scrisoare Tudor Arghezi. Să-l aducem acasă, unde tatăl său ar fi dorit să rămână. Sperăm ca această expoziție să fie un prilej pentru (re)descoperirea operei fotografice și cinematografice a lui Eli Lotar și, totodată, pentru asumarea locului pe care acesta, prin talentul și spiritul inovator, îl ocupă în posteritate alături de contemporanii celebri cu care a colaborat: René Clair, Jean Renoir, Jean Cocteau, Malraux, Dali și alții.

Mulțumesc pentru acest cadou Centrului Pompidou și Jeu de Paume, precum și curatoarelor Damarice Amao și Pia Viewing.

PREFATĂ

Alain Dominique Perrin, președintele Jeu de Paume

S-au scurs mai bine de douăzeci de ani de la prima retrospectivă consacrată de Centrul Pompidou, între 1993 și 1994, operei lui Eli Lotar. În 2015, Jeu de Paume dedica o importantă expoziție celei care i-a fost tovarășă de viață și l-a format în domeniul fotografiei, Germaine Krull. Cu acea ocazie s-a născut ideea de a-i consacra din nou lui Eli Lotar o mare expoziție monografică, permițând integrarea celor mai recente cercetări vizând activitatea sa. Navigând între fotografie și cinematograf, între imagine fixă și imagine în mișcare, între reportaj și experiment estetic, Eli Lotar își merită pe deplin locul în istoria fotografiei moderne. Retrospectiva „Eli Lotar (1905 – 1969)” permite revenirea la acest parcurs unic uman și profesional.

Una dintre misiunile Jeu de Paume este de a înscrie în programul său valorizarea fondurilor fotografice ale Ministerului Culturii și Comunicării, în special a arhivelor și donațiilor pe care fotografii sau urmașii lor le-au oferit instituțiilor publice.

Organizând retrospectiva și realizând catalogul, Jeu de Paume își îndeplinește cum se cuvine această misiune. Într-adevăr, deși completată cu numeroase împrumuturi publice și private, selecția imaginilor din cadrul prezentei expoziții a fost efectuată în cea mai mare parte dintre miile de negative, documente și fotografii de epocă păstrate de Centrul Pompidou, demonstrând astfel întreaga bogăție a acestui fond.

Retrospectiva „Eli Lotar (1905 – 1969)” și-a găsit astfel, firește, locul în cadrul evenimentelor organizate cu ocazia celei de-a patruzecia aniversări a Centrului Pompidou. Jeu de Paume este onorată să fie co-producător al acestei expoziții, alături de Centrul Pompidou, permițând astfel fructuoasa asociere cu programul lor dinamic și cu somptuoasa colecție de fotografii din secolele al XX-lea și al XXI-lea din arhiva Centrului. Sperăm ca acest eveniment, născut din colaborarea fără precedent dintre instituțiile noastre, să își găsească largul ecou la public pe care îl merită.

PREFATĂ

Serge Lasvignes, președintele Centrului Pompidou

Centrul Pompidou sărbătorește în 2017 patruzeci de ani de la înființare. Prim născut al unei noi generații de instituții culturale, Centrul Pompidou a fost consacrat de către fondatorul său creației moderne și contemporane, la intersecția disciplinelor: „Un centru cultural care să fie în același timp muzeu și centru de creație, în care artele plastice să stea alături de muzică, de cinematografie, de cărți...” La patruzeci de ani de la inaugurarea din 1977, Centrul Pompidou rămâne fidel acestei optici, oferind unui număr cât mai mare de persoane acces liber la creație, în ideea că o societate este cu atât mai dinamică, mai aptă să se pună pe ea însăși în cauză, să inoveze, cu cât știe să fie mai deschisă față de arta timpului ei.

Astăzi, Centrul Pompidou este un actor cultural major în Franța și în străinătate, reunind într-un singur loc unul dintre cele mai importante muzee din lume, a cărui colecție cuprinde peste 100 000 de opere, o bibliotecă publică (BPI), săli de cinematograf și de spectacole, un institut de cercetări muzicale (Ircam), spații pentru activități educative etc. În fiecare an prezintă aproximativ douăzeci și cinci de expoziții temporare.

Spațiu de referință în continuă dezvoltare, Centrul este totodată un loc popular, care caută neobosit, prin programele și proiectele sale, să își lărgască publicul. Construcția sa revoluționară a devenit în acești patruzeci de ani un model al arhitecturii secolului al XX-lea și încarnarea unui anumit tip de spirit. Este în ton cu orașul și cu vizitatorii săi, aici putând fi întâlnite toate genurile de expresie artistică, trecând dincolo de granițele și de ierarhiile prestabilite între arte și ascuțind curiozitatea.

Mi-am dorit ca a patruzecia aniversare a Centrului Pompidou să fie, în același timp, un prilej de a celebra

creația artistică din întreaga Franță. Să fie dovada vitalității instituțiilor culturale care împărtășesc spiritul Centrului Pompidou. Să permită sărbătorirea legăturilor stabilite cu artiștii, muzeele, centrele de artă, scenele de spectacole, festivalurile, să dezvolte și să îmbogățească o îndelungată istorie a proiectelor comune, în serviciul artei și al creației.

Între finalul anului 2016 și începutul anului 2018, în patruzeci de orașe, de la Grenoble la Lille, trecând prin Le François din Martinica, Saint-Yrieix-la-Perche, Chambord, Cajarc ori Nisa, de la un eveniment de o seară la o expoziție de șase luni, propuneri însemnând expoziții, concerte, spectacole de teatru și de dans, conferințe vor invita toate categoriile de public să trăiască și să împărtășească originalitatea Centrului Pompidou.

Parteneri constanți încă de la transformarea Jeu de Paume, din 2004, Centrul Pompidou și Galeria coproduc, cu ocazia celei de-a patruzecia aniversări, retrospectiva „Eli Lotar (1905 – 1969)”. Centrul Pompidou deține cea mai importantă colecție de fotografie din Europa, de aproximativ 40 000 de imagini, printre care colecții superbe din anii 1920 și 1930 (suprarealism, Noua Viziune, Man Ray, Brassaï) și contemporane (fotografie conceptuală, experimentală, plastică). Jeu de Paume, la rândul ei, este un centru artistic de referință pentru difuzarea de imagine din secolele al XX-lea și al XXI-lea, de la fotografie la cinematografie, de la video la instalații și creații online. Expoziția „Eli Lotar (1905 – 1969)”, primă retrospectivă ce pune în valoare ansamblul operei artistului, stă mărturie a complicității fructuoase și durabile dintre instituțiile noastre, bazată pe pasiunea comună pentru fotografie și preocuparea constantă de a o pune în valoare și de a o prezenta unui public cât mai larg.